

Ženy v maskáčích

13.7.2016 Vlasta str. 10 Téma týdne

ZUZANA LABUDOVA

;;;

Když v roce **2002** přijali Kateřinu Hlavsovou jako první ženu v historii na obor **pilot bojového letounu**, byl z toho v **české** kotlině docela poprask. Dnes ženy létají i ve **virtulníku** či **letounu CASA**, účastní se misí v zahraničí a jejich počet v **Armádě ČR** je stejný jako v **armádě Spojených států**. Proč touží trávit život v maskáčích?

Armáda je v poslední době vnímána jako perspektivní zaměstnavatel nejen muži, ale i ženami. Odpovídá tomu také počet dívek studujících na jediné střední **vojenské škole** u nás, kde je studentek pětina, nebo na **brněnské Univerzitě obrany**, kde počet žen dosahuje třetiny studujících. V maskáčích chodí do školy v Moravské Třebové také Karolína Hušáková. „Věděla jsem, že tahle škola nabízí velké množství aktivit, a protože jsem akční typ, přihlásila jsem se. Po maturitě bych chtěla zkusit **Univerzitu obrany**,“ říká Karolína. Její spolužačka ze třetího ročníku **vojenského lycea** Aneta Melcherová pochází přímo z Moravské Třebové, a tak o výhodách **vojenské školy** slyšela ve svém okolí. „Když jsem se hlásila, už sem chodil můj kamarád. Pořád vyprávěl, co všechno se tu děje, až jsem to zkusila taky. Mým cílem je pomáhat lidem, nejráději bych šla k psodům nebo ke **zdravotníkům**. Chtěla bych se zúčastnit i některé z misí,“ plánuje Aneta. Ani zákazy, ani výhody

Teprve v osmdesátých **letech** dvacátého století se **Československá** lidová **armáda** ženám opravdu otevřela – příznačně proto, že měla nedostatek mužských rekrutů. Přesto byla v roce 1986 v **armádě** pouhá tři procenta žen. Dnes je jich 14 procent, což je číslo srovnatelné s **americkou armádou** a výrazně vyšší než u našich sousedů. Postupně se ženy začaly prosazovat v průzkumu, pozorovatelských a mírových misích a nakonec i v elitních jednotkách. První ženou v novodobé **české** historii, která byla přijata na studijní obor **pilot bojového letounu**, se stala již zmíněná Kateřina Hlavsová. V roce 2006 úspěšně absolvovala na tehdejší **Vojenské akademii** v **Brně** a stále létá na 21. **základně** v Čáslavi. V **letectvu** se ženy obecně dobře uplatňují, zejména jako řidičky **letového provozu** nebo v **letecké informační službě**. Nejvíce žen v **armádě** slouží v **logistických** oborech a ve **zdravotnictví**.

Česká armáda byla dlouho napřed v tom, že ženám nezakazovala žádné pozice, tedy ani ty v **bojových jednotkách**. V nich ale ženy přece jen většinou neslouží – mohou se sice hlásit na jakékoli místo, musí ale beze zbytku splnit všechny podmínky pro danou pozici včetně těch fyzických, a právě ty často ženám (ale i mnoha mužům) vystaví stopku. **Armáda** v tomto ohledu uplatňuje zcela rovný přístup k mužům a ženám – ženy nediskriminuje, ale ani neprotežuje. **Nasazení** žen v boji tak brání především fyzické dispozice. Podle zákoníku práce ženy například nesmějí zvedat těžší než patnáctikilová břemena, pokud by se ale kupříkladu **výsadkář** zranil, byla by jeho ženská kolegyně povinna jej odnést i s ne zrovna lehkou výstrojí, což by se jí ve většině případů asi nepovedlo. Tam, kde tyto problémy nejsou, například u **letectva**, ženám v uplatnění nikdo nebrání, jak dokládá příklad Kateřiny Hlavsové. Pokud se **pilot** či pilotka katapultují, musí bojovat už sami za sebe a vydat maximum sil, aby přežili a dostali se zpět ke svým. S tímhle i s dalšími riziky pilotka Hlavsová počítá.

Mohou za to feministky?

Přirozeně ne všem mužům se rovné podmínky pro obě pohlaví v **ozbrojených složkách** líbí. Bývalý **náčelník generálního štábu Petr Pavel** v rozhovoru pro iDnes vzpomínal, jak byl v době, kdy velel **speciálním silám**, tedy na konci dvacátého století, požádán **náčelníkem štábu** a **velitelem** roty, aby vyřadil z jednotky jedinou ženu. Důvodem mělo být oficiálně neplnění fyzických norem, neoficiálně tam ti pánové ženu prostě nechtěli. Při **přezkoušení** ale splnila fyzické normy i zkoušky ze **střelby**. **Generál Pavel** tehdy oznámil jejím nadřízeným, že nebude vyřazovat ženu, která plní předepsané normy, jen kvůli pohlaví.

Předchůdce **generála Pavla** ve funkci **náčelníka generálního štábu** Jiří **Šedivý** naopak ostře kritizoval rozhodnutí Pentagonu, že ženy v **americké armádě** budou moci pravděpodobně již od letoška působit na všech pozicích. „Jde o kombinaci mnohaletého tlaku feministek a nepochopení rizik soudobého boje. Neválčí se vždy jen od počítače se zanedbatelnými ztrátami. Na což jsme si v době satelitů a dálkově řízených střel pomalu zvykli. Feministky by se měly vzpamatovat, protože ve **válce** teče vždy mnoho krve,“ řekl **Šedivý** serveru Aktuálně.cz.

Možná by byl překvapen přístupem jedné z izraelských feministek. Devatenáctiletá dívka před deseti lety poslala izraelskému **vojenskému vedení** dopis, v němž odmítla povinnou službu v **armádě** kvůli svému feministickému přesvědčení. Chalílí v dopise uvedla, že **armáda** jako patriarchální instituce zdůrazňuje nadřazenou roli mužů a navíc je jí vlastní **sexuální obtěžování žen**. Po dlouhé debatě nakonec do **armády** nemusela přesto, že Izrael je jednou z mála zemí, kde je zavedena povinná **vojenská služba** pro všechny osoby ve věku nad 18 let – muži slouží tři roky a ženy dva. V izraelských obranných silách tvoří ženy 33 % **vojáků** a 51 % důstojníků sloužících jak v pozemním, tak námořním i **leteckém vojsku**. Ženy v izraelské **armádě** jsou tak „papírově“ třikrát větší silou než **Armáda ČR**.

Česká dívka a norští vlasáči

Povinnou **vojenskou službu** pro ženy má od loňska i Severní Korea a v roce 2014 schválila zákon uvalující povinnost **základní vojenské služby** na ženy také první evropská země – Norsko. První rekrutky by měly do **armády** putovat letos v létě. Povinnost se vztahuje na všechny zdravé ženy od 18 do 44 let, které odslouží rok až 19 měsíců (reálně ale budou povolány dívky narozené po roce 1997). **Brannou povinností** v případě ohrožení státu nebo válečného stavu mají i **české** ženy, ovšem Norsko je první stát v Evropě, který ženy posílá na vojnu v době míru. „Je to historický moment pro rovnost a naše **ozbrojené síly**. Dnes jsou ženy vstupující do **armády** tázány, proč to dělají. Můj sen je, aby v budoucnu byly tázány, proč v **armádě** naopak neslouží,“ řekla norská **ministřině obrany** Anne-Grete Strom-Erichsen. Ano, čtete dobře – Norsko má **ministřinu obrany**. Pamatujete na reakci tehdejšího **prezidenta Klause** na **jmenování** Karolíny Peake **českou ministřinou obrany** v roce 2012? Zatímco o první části jeho kritiky, tedy že se Peake asi jen těžko přes noc stane odbornicí na **armádu**, lze diskutovat (například s ohledem na to, zda **ministr** má být expertem v daném oboru, či spíše manažerem), tou druhou prokázal zcela stereotypní pohled na svět: statní mužové prý takovou dívku jen těžko přijmou.

V Norsku si s něčím podobným hlavu nelámou. V rámci zcela rovnoprávného postavení žen a mužů zde například norské **vojákyň** vymohly svým mužským kolegům možnost nosit dlouhé vlasy (samozřejmě svázané do copů) s poukazem na to, že ony dlouhé vlasy mít mohou, tudíž jde o diskriminaci mužů. Kromě toho už nějakou dobu norská **armáda testuje** ubytování **vojáků** a **vojákyň** na společných ubikacích. Ale pozor: norští **vojáci** a **vojákyň** mají přísný zákaz si mezi sebou něco začínat. Podle zlých jazyků jde o nejčastěji překračovaný zákaz v norské **armádě**...

Beru majora a víc!

Časy se mění také v **české armádě**.

Minimálně nastupující generace **vojákyň** má o své kariéře v zeleném mundúru docela jasno. V průzkumu mezi studujícími **vojenské školy** v Moravské Třebové, který proběhl v rámci **projektu** Rovnoprávnost není sprosté slovo, jež podpořilo **Ministerstvo obrany**, se jako výrazně ambicióznější projeví studentky. Zatímco 27 % chlapců se spokojí s hodnotí rotný a nižší, taková kariéra by vyhovovala jen sedmi procentům dívek. Celých 68 % studentek se chce stát minimálně poručicí (přínejmenším poručíka si přeje 55 % studentů) a do nejvyšších sfér, tedy nejméně k hodnosti majora, se touží vyšvihnout 25 % dívek oproti 18 % chlapců. Budoucí vojačky si přitom uvědomují, že v tradičně mužském prostředí nemusejí mít zrovna na růžích ustláno. Téměř polovina studentek se domnívá, že lepší šance na uplatnění v **Armádě ČR** mají kluci, 58 % dívek se dokonce obává diskriminace kvůli pohlaví. Přesto 62 % studentek **vojenské školy** optimisticky předpokládá, že to sice ve **vojenském prostředí** budou mít těžší než muži, ale nakonec se jim podaří udělat stejnou kariéru, jaké zde mohou dosáhnout chlapi. Minimálně motivaci ke studiu **vojenského lycea** a následné kariéře v **armádě** mají kluci i holky ze školy v Moravské Třebové stejno: dvě třetiny chlapců i dívek sem přišly studovat s vidinou zajímavé a dobře placené práce, zbylou třetinu přilákalo očekávané dobrodružství.

Budou i velet?

Pokud to dívky z **vojenské školy** v Moravské Třebové myslí vážně, mohly by v budoucnu zvýšit také podíl žen na **velitelských** pozicích, což se v **české armádě** zatím moc nedaří.

Nejllepší je v tomto směru situace na nejnižších **velitelských** stupních – mezi 1535 lidmi velícími četám, rotám a družstvům je aktuálně 102 žen, tedy necelých sedm procent. **Z 97** osob velících **letkám** jsou tři ženského pohlaví. Mezi **veliteli velitelství**, brigád, pluků a ředitelství a **veliteli** útvarů a jejich zástupci byste ale ženy zatím hledali marně...

JAKOU MAJÍ ŽENY

V **ARMÁDĚ ČR** HODNOST:

plukovnice 7

podplukovnice 49

majorka 145

kapitánka 243

nadporučice 374

poručice 247

nadpraporčice 58

praporčice 301

nadrotmistryně 458

rotmistryně 370

rotná 98

četařka 156

desátnice 132

svobodnice 55

Zachránila desítky mužů Když po vzniku samostatné **Československé republiky** v roce 1918 vznikla také **československá armáda**, tehdejší předpisy se ženami vůbec nepočítaly. Až v průběhu druhé světové **války** začal ženy do **vojenské služby** – na vlastní zodpovědnost – **přijímat velitel československé jednotky** v Sovětském svazu Ludvík Svoboda. Na východní i západní frontě tehdy po boku mužů bojovaly asi dvě stovky žen, mezi nimi i první **československá** odstřelovačka Marie Ljalková Lastovecká. Ta **nastoupila** se svým manželem Michalem Ljalkem už 1. března 1942 do vznikající **československé** jednotky v Buzuluku. Začala **základním výcvikem a zdravotnickým** kurzem, její vynikající výsledky ve **střelbě** ji však přivedly do zvláštního kurzu pro ostřelovače. O rok později zažila hroznou chvíli. „U Sokolova jsem byla blízko k sebevraždě, když jsem se na ledu na řece Mža nemohla pod palbou kulometu nacistů několik hodin ani hnout a pak k němu i přimrzla. Slyšela jsem jen výkřiky **našich vojáků**. Led pod nimi rudnul krví,“ vyprávěla o mnoho let později v MF DNES. Přestože v tu chvíli jen tušila, kde kulomet je, opatrně zamířila a vyprázdnila celý zásobník – kulomet zmlkl. Podchlazenou a vyčerpanou ji našli její krajané až o několik hodin později – protože je ale považovala za nacisty, přiložila si hlavěň pod bradu a prst na spoušť. V poslední chvíli zaslechla češtinu. V Dukelském průsmyku jí pak výbuch **dělostřeleckého granátu** zlomil páteř a půlcentimetrová střepina těžce zranila hlavu. Své hrdinství prokázala také jako sběračka zraněných: i ze zdánlivě beznadějných situací odtáhla do zázemí desítky krvácejících **vojáků**. Zemřela v roce 2011 ve věku devadesáti let. Rok poté, co ji prezident **Václav Klaus** vyznamenal Řádem bílého lva **vojenské skupiny. Armády** se mění Ještě nedávno bylo postavení žen v **české armádě** ve světovém měřítku spíše výjimečné. V **americké armádě** bylo ženám až do konce loňského roku uzavřeno 220 000 pracovních pozic, tedy desetina všech míst. Teprve od letošního roku se **americké** ženy mohou hlásit i do elitních jednotek, jako jsou námořní, vzdušné a pozemní týmy **amerického** námořnictva, což jsou ty jednotky, které před pěti lety zlikvidovaly v Pákistánu šéfa **teroristické** sítě al-Káida Usámu bin Ládina. Až letos zřejmě budou moci bojovat v přední linii příslušnice britské **armády**. V **armádě** Jejího Veličenstva, která byla dlouho svázána konzervativními konvencemi, se vůbec v poslední době dějí věci. Její důstojník se například stal ženou – kapitánkou Hannah Winterbourne, a to aniž by musel změnit své místo, takže dál velí své opravárenské rotě.

Ženy v britské **armádě** se také mnohem více berou za svá práva. Možná se vám to bude zdát neuvěřitelné, ale stalo se: tři příslušnice britského Královského **letectva** vysoudily vysoké odškodné na britském **ministerstvu obrany** za to, že musely pochodovat po boku svých mužských kolegů. Během **základního výcviku** absolvovaly řadu pochodových **cvičení**, při nichž musely srovnat krok s mužskými kadety, kteří měřili 180 cm a více a jejich krok měřil asi 76 cm. Za nepřirozené prodloužení kroku, které ženám podle jejich vyjádření způsobilo bolesti, muselo **ministerstvo** každé z nich vyplatit v přepočtu tři miliony korun. Následně se změnil interní předpis a krok žen v **armádě** může nyní měřit maximálně 69 cm. Převratné změny se udály také v **americké armádě**, která dlouho uplatňovala politiku „neptej se a nemluv“, jež homosexuálům a lesbám službu v **armádě** umožňovala jedině tehdy, pokud se ke své orientaci veřejně nepřihlásili. Administrativa prezidenta Baracka Obamy se ale v roce 2010 dohodla s předními **kongresmany** na tom, že se to změní. Odhaduje se, že v **americké armádě** slouží asi 65 000 lidí s jinou než heterosexuální orientací a **armáda** přiznala, že propustila asi 14 000 **vojáků** či vojaček, kteří zásadu „neptej se a nemluv“ porušili. **Americký** soud pak například nařídil **vojenskému letectvu**, aby přijalo zpět **leteckou záchranářku**, která sice svědomitě plnila své úkoly, a dokonce obdržela

vysoké vyznamenání, netajila se ale tím, že je lesba, a tak dostala výpověď. **Armáda** ji pak na základě soudního rozhodnutí musela vzít zpět.

MUŽI O ŽENÁCH V OZBROJENÝCH SBORECH

„Pokud ženy nemají aktivní roli při vyjednávání míru a jeho udržování, potom nejsou brány v potaz potřeby a zájmy poloviny světové populace.“ Andres Fogh Rasmussen, **generální tajemník NATO**

„Někdo si může myslet, že dívky jsou v některých oblastech v nevýhodě, ale když si porovnáte výsledky studentů, není poznat, jestli jde o muže, nebo ženu.“ Bohuslav Příklad, rektor **Univerzity obrany**

„Tradiční vnímání **armády** jako chlapské domény už neobstojí.“ **Petr Pavel**, bývalý **náčelník generálního štábu**

Foto popis| Kateřina Hlavsová je historicky první **česká** pilotka **bojového letounu**

Foto popis| V roce 2010 byla Marie Ljalková **prezidentem** vyznamenána Řádem bílého lva

Foto popis| Marie se stala neohroženou ostřelovačkou v roce 1942

Foto popis| Kateřina létá na 21. **základně** v Čáslavi

Foto autor| FOTO PROFIMEDIA, ČTK A AARCHIV

Foto popis| Hannah byla původně **voják** a i po změně pohlaví mohla zůstat v **armádě** na svém místě

Foto popis| Norská **ministerně obrany** zastává **vojenskou povinnost** pro ženy